

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT XOREOGRAFIYA AKADEMIYASI

“TASDIQLAYMAN”

O‘zbekiston davlat xoreografiya
akademiyasi rektori

Sh.M. Toxtasimov

2025-yil “   ” avgust

Ro‘yxatga olindi: № BD-60211000/1.08

SAN’ATSHUNOSLIKKA KIRISH. SAN’AT NAZARIYASI

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000	– San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	210 000	– San’at
Ta’lim yo‘nalishi:	60211000	– San’atshunoslik (Xoreografiya bo‘yicha)

Fan/modul kodi SKSN112012		O'quv yili 2025-2026	Semestr 1/2	ECTS – Kreditlar 12	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6/6	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	San'atshunoslikka kirish. San'at nazariyasi	180		180	360
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – jahon san'atini yo'nalishlari, badiiy uslublari, janrlari va estetik kategoriyalar to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi kerakligi va san'atshunoslikni nazariy va tarixiy asoslarini, jahon san'atiga rivojlanishini umumiy davrlanishi, san'at turlari o'ziga xosligini bilish va san'at asarlarini tanqid, tahlil va targ'ibot qilish qobiliyatiga ega bo'lishi lozim. Talaba badiiy xodisa va ijtimoiy muammolarni san'at asarida aniqlash va yoritish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, xoreografiya san'atining turlari, paydo bo'lish tarixi, xoreografiyada pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari, usullar va yo'nalishlari, opera-balet, operetta, dramaturgiya teatrlarida, xalq raqs ansambllarida raqsning o'ziga xos xususiyatlari va ahamiyatini ochib berish. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. Badiiy ong estetik ong asoslari San'atshunoslikka kirish. San'at nazariyasi fanning mazmun mohiyati. Qadimgi san'at. Badiiy ong va estetik ong asoslari tushunchalari. Tarix sahifalariga binoan insonni uni atrofidagi olamni estetik idrok etishi va baholanishi. 2-mavzu. San'at va estetika tushunchasi San'atning estetika bilan bog'liqlik tushunchasi. San'at- estetik faoliyatining o'ziga hos turi. Estetik san'at, madaniyat va tabiatning o'rganilishi. San'at ijtimoiy ong va inson faoliyatining ajralmas qismi hisoblanganligi. 3-mavzu. Qadimgi Yunoniston san'ati va madaniyati Qadimgi Yunoniston badiiy ongi mazmunini va uning faoliyat shakllarini qayta tiklash uchun san'atga o'sha davr dramaturglari va faylasuflari ta'riflagan qarashlar bilan tanishishning o'zi kamlik qiladi. Shu				

mutafakkirlar yetishib chiqqan chinakam ijtimoiy madaniy zaminni, ularning dunyoqarashlari sayqal topgan badiiylilikni va asarlardagi tahlilini tushunish zarur.

4-mavzu. Qadimgi Yunoniston dramaturglari

Qadimgi Yunoniston dramaturglarining kelib chiqish tarixi va munosabatlari. Dramaturglar qarashlari va faylasuflarning nigohlarini bir – biriga bogʻliqligi. Asarlarning mohiyati va tahlili.

5-mavzu. Sofokl asarlari tahlili

Sofokol Afina shaxridagi tragediya (fojea) janrining dramaturgi. Sofokl ijodidagi asarlar tahlili. Hayoti davomida 120 dan ziyod tragediyasining mavjudligi, ammo bizga qadar yetib kelganligi 7 donadan iboratligi.

6-mavzu. Shox Edip asarlar tahlili

Shox Edip asarining mazmun mohiyatini tushunish zarurligi. Uch qismdan iborat boʻlgan bu tragediya janridagi asarlarning tahlili. Dramaturglarning oʻzaro bogʻliqligini bilish zarurligi.

7-mavzu. Esxil ijodi va asarlari tahlili

Esxil qadimgi Yunon davrining eng yirik shoir dramaturglaridan biri hisoblanishi, uning asarlaridagi trilogiya va tetralogiyaning janrlarining koʻrinishini bilish zaruriyati. Teatr sanʼatiga oʻzgarishlar kiritilganini bilish muhimligi.

8-mavzu. Zanjirband Prometey asarlar tahlili

Esxilning yirik asarlaridan biri boʻlgan Zanjirband Prometey mohiyatini tushunish kerakligi. Bosh qahramonlarning asarni ochib berishligini bilish muhimligi va tragediya janrni tubdan tushunish zarur.

9-mavzu. Yevripid ijodi

Qadimgi Yunonistonning klassik Afina tragediyasi janrida ijod qilgan eng yirik vakili hisoblanadi. Asarlarning tahlilini bilish muhimligi kerak.

10-mavzu. Medeya asarlar tahlili

Medeya asarining mazmun mohiyatini tushunish zarurligi. Katta bir qadimgi asardagi tragediya janridan iborat boʻlganligini bilish, bu tragediya janridagi asarlarning tahlili. Dramaturglarning oʻzaro bogʻliqligini bilish zarurligi.

11-mavzu. Platon ijodi

Platon ijodi. Sanʼat nazariyasini maʼlum qiyinchiliklarga duch kelganligi, rivojlanishga qoʻshilgan hissasi. Shu bilan birga sanʼatining eng mashaqqatli yoʻllarida ham sanʼatni jilovlashga xarakter qilishi, kuch gʻayratini aynan sanʼatga bagʻishlaganini bilish lozim.

12-mavzu. Platon bilim nazariyasi tahlili

Platon falsafasining asosiy mohiyati g'oya (eydos)lar haqidagi ta'limotida bayon etilgan. Uning fikricha, g'oya haqiqiy borliq, biz biladigan va yashaydigan dunyo uning soyasidir. Haqiqiy o'zgarish va taraqqiyot g'oyalar dunyosiga xos, soyalar dunyosidagi harakat esa uning in'ikosidir. G'oyalar dunyosining qonuniyatlarini hamma ham bila olmaydi. Ularni biladigan zotlar juda kam uchraydi, bu zotlar ulkan akl egalari bo'ladi.

13-mavzu. Platon falsafasining asosiy mohiyati

Platon ta'limotida ijtimoiy falsafa, jamiyat va davlat masalalari muhim ahamiyatga ega. Uning siyosiy, pedagogik va axloqiy qarashlari ham "g'oya" ta'limoti bilan uzviy bog'liq. Uningcha, davlat aristokratiya qo'lida bo'lishi va xalqni itoat etishga majbur qilishi lozim. Platon o'zining "ideal davlat" nazariyasida jamiyatni uch tabaqaga: davlat arboblari – faylasuflar; soqchilar (harbiylar); dehqonlar va hunarmandlarga bo'ladi.

14-mavzu. Aristotel nazariyalari

Aristotelning ijodi va o'zi katarsis nazariyasini tragediya san'atining eng muhim tarkiblaridan biri sifatida ishlab chiqqanligi. Katarsis tushunchasi va falsafiy tushunchaga boy kitoblari.

15-mavzu. Aristotel ijodi

Aristotel- miloddan avvalgi 384-yilda Frakiyaning Stagira shahrida tug'ilgan. Qadimgi Yunoniston faylasufi, Aflotunning shogirdi va Makedoniyalik Aleksandrning ustози bo'lgan. Arastuning otasi Nikomax Makedoniya hukmdori Amint II ning shaxsiy kotibi bo'lgan. Shu sababli Makedoniyaning bo'lg'usi hukmdori Filipp bilan yoshligidayoq tanishgan. Miloddan avvalgi 367-347-yillarda faylasuf Aflotunning akademiyasida tahsil olgan. Miloddan avvalgi 343-yildan boshlab Makedoniyalik Aleksandrga ustozlik qila boshladi. Makedonskiy taxtga o'tirgach, Aristotelga bag'ishlab haykal barpo ettiradi.

16-mavzu. Ellinizm davri san'ati

Ellinizmni badiiy ijodida psixologik, ruhiy teranlik ortib borishi. Xronik va qaxramonona mifalogiya nisbati. Teatr madaniyatini xususiyatlari, sharq va g'arb san'atining uyg'unlashganligi. Sitseron va uning nazariyasi. Badiiy usul nazariyasini ishlab chiqishda Sitsironni roli.

17-mavzu. Sitseron Mark Tulliy ijodi

Sitseron Mark Tulliy Rim siyosiy arbobi, notiq, yozuvchi. Rimda tahsil olib, notqlik san'atini egallaydi, so'ng Afina, Kichik Osiyo va Rodosda o'z bilimini mukammallashtiradi. Elchilik davrida (mil. av. 63 y.) Katalina fitnasini fosh etgani uchun "fuqarolik chambari" bilan taqdirlanadi va Rim fuqarolari orasida birinchi bo'lib "Yurt otasi" unvoniga sazovor bo'ladi, ammo rimlik fitnachilarni sudsiz qatl etgani sababli mil. av. 58-yilda quvg'inga

uchrab, xorijda yashashga majbur bo'lgan. Yuliy Sezar o'ldirilgach (mil. av. 44 y.), Mark Antoniy buyrug'i bilan qatl etilguniga qadar Rimning amaldagi hukmdori sanalgan.

18-mavzu. O'rta asrlarning estetik tasavvurlari

O'rta asr davri hiyla uzoq vaqt muddatini – V-asrdan XIV-asrgacha bo'lgan qariyb ming yilni o'z ichiga oladi. O'rta asr badiiy nazariyasi va amaliyotini yuzaga keltirgan ijtimoiy va madaniy jarayonlar bir hil emas: o'rta asr estetikasi va o'rta asr ongi doirasida uch yirik mintaqani ajratib ko'rsatish e'tirof etilgan. Roman uslubi, Gotika san'ati, Grigoryan xori.

19- mavzu. Roman uslubi

Yevropa (asosan, G'arbiy Yevropa) san'atida 10-asrdan 12-13-asrlargacha hukm surgan badiiy uslub. Bu davr san'atida Qad. Rim madaniyati va me'morligida Qadimiy Rim me'morligi uslub va unsurlaridan keng foydalanilgan (roman iborasi shartli bo'lib, rimniki ma'nosini anglatadi). Roman uslubi (termin 19-asr 20-yillaridan ishlatila boshlangan) Yevropada xristian diniy tizimining mustahkamlanishi va yoyilishi bilan bog'liq holda rivojlandi, shuning uchun markazlari monastirlar bo'lib, quruvchi, haykaltarosh va toshtaroshlari esa monaxlar edi. 11-asr oxiridan sayyor quruvchilar sobor, monastir, cherkov, qo'rg'on va qasrlar qurib Roman uslubini yaratdilar.

20-mavzu. Gotika san'ati

Gotika italyancha: *gotico* german qabilalaridan gotlar nomidan, gotika uslubi G'arbiy, Markaziy va qisman Sharqiy Yevropa mamlakatlarida o'rta asrlar san'atida hukm surgan badiiy uslub. Gotika termini Uyg'onish davrida qo'llanila boshlagan. 12-asrda roman uslubi o'rniga yuzaga kelgan. G.da yetakchi o'rinni me'morlik egalladi, unda me'morlik, haykaltaroshlik va rangtasvir (asosan vitraj)ning uyg'unligi buyuk namunasi bo'lgan ibodatxona alohida o'rin tutadi. Ibodatxona qurishning yangi loyiha tizimi ishlab chiqildi: bosh tarzi uchli ravoqli va gumbazlari qovurg'ali (nervyur), og'irligi arkbutanlar orqali tashqi devor va tayanch ustunlar (kontrfors)ga o'tkazilgan sinchli tuzilma.

21-mavzu. Interьер va eksteryer tahlili

Interьер (fransuzcha: *intérieur* lotincha: interior ichkidunyo, lotincha: intra - ichkarida, antonim - eksteryer) - me'moriy kompozitsiya nazariyasida - ob'ektning ichki ko'rinishi, tashqi ko'rinish tushunchasiga qarama-qarshi - bino, inshootning tashqi ko'rinishi.

Eksteryer-tashqi ko'rinish (fransuzcha: *extérieur* lotincha: exterior - tashqi, antonim - interyer) - badiiy yoki me'moriy tashqi ko'rinish, binoni bezash, avtomobilni, hayvonlarning tana tuzilishi (otlar, itlar), insonga qulay estetik idrokni ta'minlashdir.

22-mavzu. Grigoryan xori

Gʻarbiy Yevropada bir qator katolik mahalliy markazlari, oʻzlarini liturgiylari bilan namoyon boʻladi: Rim, Milan, Qadimgi Ispan, Qadimgi Fransuz, Kelt liturgiylari nihoyatda mashhur boʻldi. Asta-sekin rasmiy Rim xorali (Grigoryan xorali) barcha mintaqaviy anʼanalarni chetga surib, markaziy maydonni egalladi. Katolik qoʻshiqchiligidagi amalga oshirilgan islohot Rim Papasi Grigoriy 1 nomi bilan bogʻliqdir. Maʼlumki, Grigoriy I hokimiyatga VI-VII-asr oʻrtalarida keldi. Grigoryan xoral kuylash sanʼati bilan qiyoslanadi.

23-mavzu. Uygʻonish davrining badiiy ideallari

Sanʼat va madaniyatda renessanslik yuzaga kelishi bosqichlari. Uygʻonish davri badiiy voqeligi va roʻyoligi. Sanʼat arboblari anglashning yangi hili. Uygʻonish davrining toʻrt qismga boʻlinishi. Renessans badiiy madaniyatining ichki mantigʻi va uning inqirozi sabablari.

24-mavzu. Protorenessans davri sanʼati

Protorenessans (yun. protos - bi-rinchi, frans. Renaissance uygʻonish) Uygʻonish davri sanʼatiga zamin yaratgan Italiya madaniyatining ilk bosqichi (13-14 asr boshlari).

25-mavzu. Ilk uygʻonish davri sanʼati

Uygʻonish davri (Renessans) Markaziy Osiyo, Eron, Xitoy (9-12 va 15-asrlar) va Gʻarbiy Yevropada yuz bergan alohida madaniy va tafakkuriy taraqqiyot davri. Renessans atamasi dastlab Italiyadagi madaniy-maʼnaviy yuksalish (14-16-asrlar)ga nisbatan qoʻllanilgan, uni oʻrta asrchilik turgʻunligidan yangi davrga oʻtish bosqichi deb baholaganlar. Renessansning asosiy alomatlari: tafakkurda va ilmu ijodda dogmatizm, jaholat va mutaassiblikni yorib oʻtib, insonni ulugʻlash (qarang Gumanizm), uning isteʼdodi, aqliy fikriy imkoniyatlarini yuzaga chiqarish; antik davr (yunonrum) madaniyatiga qaytib, uni tiklash, boyitish; cherkov sxolastikasidan qutulib, adabiyot va sanʼatda dunyoviy goʻzallik, hayot taronalarini qizgʻin kuylash; inson erki, hurfiylik uchun kurashish.

26-mavzu. Yuqori uygʻonish davri sanʼati

Yuqori Uygʻonish davri, ehtimol, Yevropa tarixidagi sanʼatning eng ajoyib taraqqiyoti va taraqqiyotini koʻrgan davr edi. Bu davr sanʼatga boy homiylik, insonparvarlik va maʼnaviy qadriyatlarining tiklanishi bilan ajralib turdi. Oliy Uygʻonish davrining yakuniy bosqichi hisoblanadi Uygʻonish davri 14-asrda Italiyada boshlangan. Bu ajoyib yutuqlar va ixtirolar davri boʻlib, klassik tadqiqotlarda katta takomillashtirish va rivojlanishni koʻrdi. Bundan tashqari, boy aristokratlar va oʻsib borayotgan oʻrta sinf tomonidan keng homiylik bor edi, ular bu safar yaratgan sanʼat asarlarini qadrlay oladigan va sanʼatga boʻlgan ishtiyoqi rassomlarni yangi va innovatsion rasm usullarini ixtiro qilishga majbur qildi. Yuqori Uygʻonish davri sanʼat asarlari taʼsirchan

istiqbollar, murakkab kompozitsiyalar va figuralarning tabiiyroq tasvirlari bilan ajralib turadi. Yuqori Uyg'onish davri rassomlar o'rtasida katta raqobat va ularning yangi g'oyalar bilan tajriba o'tkazishga tayyorligini o'z ichiga olgan uzoq jarayonning cho'qqisi sifatida qaraladi. Rassomlar geometriya, dramatik yorug'lik, rang va anatomiya foydalangan holda tuvalga inson his-tuyg'ularini qo'yishga muvaffaq bo'lishdi.

27-mavzu. So'ngi uyg'onish davri san'ati

Uyg'onish davri rassomi Leonardo Da Vinchi samolyotlardan tortib suv osti kemalarigacha bo'lgan ob'ektlarning batafsil ilmiy "tadqiqotlarini" yaratdi. U shuningdek, inson anatomiyasi bo'yicha kashshof tadqiqotlar yaratdi. Xuddi shunday, olim va matematik Galileo Galilei ham tabiat qonunlarini birinketin tadqiq qildi. Masalan, bino tomidan har xil o'lchamdagi to'plarni tashlab, u barcha jismlar bir xil tezlanish tezligida tushishini isbotladi. U, shuningdek, kuchli teleskop qurdi va undan Yer va boshqa sayyoralar Quyosh atrofida aylanishini va diniy idoralar da'vo qilganidek, aksincha emasligini ko'rsatish uchun foydalangan.

28-mavzu. San'at turlari

San'atga xos bo'lgan umumiy belgilarga ega bo'lib, ularning xar biri: adabiyot, me'morchilik, teatr, musiqa, xoreografiya, tasviriy san'at va shu singari muhim ko'rinishda namoyon bo'ladi. San'at turlarida xususiyni umumiyga nisbatini ko'ramiz. Nafosatli tafakkurning tur hosil qilish manbalari ikki yo'nalishda vujudga kelgan. Manbaaning birinchi yo'nalishi-voqelikning murakkabligi, ko'p qiyofaligi, xar tomonlamaligidir.

29-mavzu. Raqs san'ati va teatr san'ati

Raqs san'ati ayniqsa, Sharq Renessansi, ya'ni Amir Temur va temuriylar davrida ravnaq topdi. Unda ayniqsa xotin-qizlarning o'rni katta bo'ldi. Raqslarda rang-baranglik tarixiy qatlamlar yaqqol ko'zga tashlanib turdi. Keyinchalik ham raqs fidoyilari tufayli o'zbek milliy raqsi rivojlanishda davom etdi va hozirgacha saqlanib qolgan holda ajoyib raqslar vujudga keldi.

Teatr (yunoncha θέατρον - "tomoshagoh") cheklangan joyda bir yoki bir necha aktyorlar ijro etadigan sahna ko'rinishi orqali tomoshabinga fikr uzatuvchi san'at janridir. Ba'zan teatr tomoshalari o'tkaziladigan binolarni ham teatr deb atashadi (aslida ularni teatr binosi deb atash o'rinli).

30-mavzu. Musiqa san'ati va tasviriy san'at

Musiqa – inson hissiy kechinmalari, fikrlari, tasavvur doirasini musiqiy tovushlar izchilligi yoki majmui vositasida aks ettiruvchi san'at turi. Uning mazmuni o'zgaruvchan ruhiy holatlarni ifodalovchi muayyan musiqiy-badiiy obrazlardan iborat. Musiqa insonning turli kayfiyatlari (masalan, ko'tarinkilik, shodlik, zavqlanish, mushohadalik, g'amginlik, xavf-qo'rquv va boshqalar) ni o'zida mujassamlashtiradi. Bundan tashqari, musiqa shaxsning irodaviy sifatlari (qat'iyatlik, intiluvchanlik, o'ychanlik, vazminlik va boshqalar)ni,

uning tabiati (mijozi)ni ham yorqin aks ettiradi. Musiqaning ushbu ifodaviy tasviriyl imkoniyatlari yunon olimlari – Pifagor, Platon, Aristotel va Sharq mutafakkirlari – Forobiy, Ibn Sino, Jomiy, Alisher Navoiy, Bobur, Kavkabiy, tasavvuf arboblari – Imom G‘azzoliy, Kalobodiy Buxoriy va boshqa tomonidan yuqori baholangan, sharh va ilmiy tadqiq qilingan. Musiqaning odam ongi va hissiyotiga ta’sir etishning ajoyib kuchi uning ruhiy jarayonlarga hamohang bo‘lgan protsessual – muayyan jarayonli tabiati bilan bog‘liqdir. Musiqa asarlari mazmunida musiqali obrazlarning o‘zaro munosabatlari (taqqoslanish, to‘qnashuv, rivojlanish kabi) jarayonida shakllanadi.

Tasviriyl san‘at — rang-tasvir, haykaltaroshlik, grafikani birlashtirgan nafis san‘at turi; voqelikni uning osongina ilg‘ab olinadigan fazoviy shakllarda ko‘rgazmali obrazlarda aks ettiradi. Tasviriyl san‘at turlari o‘z xususiyatlariga qarab real borlikni obyektiv mavjud sifatlari — hajm, rang, fazo, shuningdek, predmetning moddiy shakli va nurhavo muhiti, harakat va o‘zgarishlari hissini yaratadi, bunda tasvirning hissiy konkretliligidan illyuzionizmga o‘tish mumkin.

31-mavzu. Haykaltaroshlik san‘ati

Haykaltaroshlik - tasviriyl san‘at turi; borliqni hajmli shakllarda, makonda uch o‘lchamda tasvirlashga asoslanadi. Tasvir ob’yekti, asosan, inson; shuningdek, hayvonlar (anima-listika), tabiat (manzara) va narsalar (natyurmort). Haykaltaroshlikning 2 asosiy ko‘rinishi — aylanib kuzatish imkonini beruvchi dumaloq haykal hamda faqat bir tomondan ko‘rishga mo‘ljallangan bo‘rtma (qabariq) tasvir relyef turi farqlanadi. Relyef, o‘z navbatida, yuzaga nisbatan bir oz bo‘rttirib ishlanadigan barelyef hamda tasvir yuzaga nisbatan ancha bo‘rttirib ishlanadigan gorelyefta bo‘linadi; shuningdek nursoya o‘yini hisobiga tasvir ko‘zga tashlanadigan tekis yuzaga ishlanadigan yana o‘yma ko‘rinish mavjud.

32-mavzu. Yangi zamon badiiy nazariyasi. (XVII – XVIII-asrlar)

Badiiy uslublarning izchiligidan parallelikka o‘tishdagi madaniyl- estetik ma’no. Barokko, rokkoko va klassitsizmning estetik tamoyillari. Badiiy adabiyotdagi qarama-qarshiliklar va Didro asarlardagi uning estetik tahlili. Badiiy ijodda o‘z-o‘zidan paydo bo‘lgan va oqilona negizlar nisbati to‘g‘risidagi ma’rifat estetikasi.

33-mavzu. Barokko va rokoko davri san‘atlari tahlili

Barokko 16-asr oxiri 18-asr o‘rtalarida Yevropa va Amerika san‘atidagi asosiy uslublardan biri. Yevropada millat va milliy davlatlar jadal shakllanayotgan davrda Uyg‘onish davri badiiy madaniyati va subyektiv his-tuyg‘ularni ifodalovchi manyerizm o‘rniga vujudga keldi. Aristokratiya va cherkov bilan bog‘liq bo‘lgan barokko san‘ati ularning shon-shuhratini oshirishga hamda targ‘ib etishga qaratilgan edi. Barokko san‘atiga antifeodal chiqishlar, milliy ozodlik harakatlari o‘z ta’sirini ko‘rsatib, unga demokratik isyonkorlik ruhini kiritdi.

Rokoko 18-asr 1-yarmida Yevropa nafis san'atida yuzaga kelgan uslub (bezaklari chig'anoqqa o'xshatib gajaksimon ishlanadi). Dastlab Fransiyada paydo bo'lgan, keyinchalik Germaniya, Avstriya va boshqa mamlakatlarga tarqalgan. 30-40-yillarda Rokoko eng gullagan davrini boshidan kechirgan. Absolyutizm inqirozi davrida kiborlarga xos bo'lgan xususiyatlar, ya'ni real hayotdan qochib, soxta teatrlashtirilgan hayot tarziga intilish va boshqalarni o'zida aks ettirgan.

34-mavzu. Romantizm san'ati tushunchasi

San'at va estetikada romantik dunyoqarashining yuzaga kelish sabablari. Badiiy ijod va san'at nazariyasida serqirra shaxs g'oyasining o'rni va F.Shigelning kinoya nazariyasi. Viktor Gyugo ijodi. Badiiy tilning psixologik yondashishda romantizmga erishish.

III. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Badiiy ong estetik ong asoslari
2. San'at va estetika tushunchasi
3. Qadimgi Yunonistoning badiiy ongi
4. Qadimgi Yunoniston dramaturglari
5. Sofokl ijodi
6. "Shox Edip" asarlar tahlili
7. Esxil ijodi
8. "Zanjirband Prometey" asarlar tahlili
9. Yevripid ijodi
10. "Medeya" asarlar tahlili
11. Platon ijodi
12. Platon bilim nazariyasi tahlili
13. Platon falsafasining asosiy mohiyati
14. Aristotel nazariyalari
15. Aristotel ijodi
16. Ellinizm davri san'ati
17. Sitseron Mark Tulliy ijodi
18. O'rta asrlarning estetik tasavvurlari
19. Roman uslubi
20. Gotika san'ati
21. Interyer va eksteryer tahlili
22. Grigoryan xori
23. Uyg'onish davri badiiy ideallari
24. Protorenessans davri san'ati
25. Ilk uyg'onish davri san'ati
26. Yuqori uyg'onish davri san'ati
27. So'ngi uyg'onish davri san'ati

	28. San'at turlari 29. Raqs san'ati va teatr san'ati 30. Musiqa san'ati va tasviriy san'at 31. Haykaltaroshlik san'ati 32. Yangi zamon badiiy nazariyasi. (XVII – XVIII-asrlar) 33. Romantizm san'ati tushunchasi IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar <i>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:</i> 1. Antik davr madaniyati va san'ati 2. San'atda badiy uslub tushunchasi 3. San'atni o'rganish jarayonida estetik va san'atshunoslik yondoshishlarni farqi 4. Qadimgi Yunoniston san'ati va madaniyati 5. Qadimgi Yunoniston dramaturglari ijodi 6. “Shox Edip”, “Zanjirband Prometey”, “Medeya” asarlar tahlili 7. Platon bilim nazariyasi 8. Aristotelni katarsis va mimezis nazariyasi 9. Ellenizmning badiy nazariyasi va amaliyoti 10. Mark Tyulliy Sitseron ijodi 11. O'rta asrlar san'ati 12. Madaniyat tarixida uyg'onish davrning o'rni 13. Ilk uyg'onish davri ijodkorlari 14. Uyg'onish davri tasviriy san'ati 15. Yuqori uyg'onish davri tahlili 16. San'at turlarining o'ziga xosligi 17. Raqs san'ati va musiqa san'ati 18. Tasviriy san'at va amaliy bezak san'ati tahlili 19. Haykaltaroshlik san'ati 20. Madaniy va ma'naviy boyliklar 21. XVII-XVIII-asrlar san'ati 22. Barokko davri san'ati ijodkorlari 23. Rokkoko davri san'ati ijodkorlari 24. Romantizm davri san'ati 25. Viktor Gyugo ijodi
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (Shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - San'atshunoslikka kirish - San'at shakllarining turli-tumanligi. San'at turlarining umumiy tavsifi. Amaliy san'at, me'morlik, bezak san'ati, rangtasvir va qalamtasvir, haykaltaroshlik, adabiyot, teatr, musiqa, xoreografiya, kino, televideniya, san'at turlarining tarixiy dinamikasi. San'at sintezi va munosabat. Rassom shahsi. Madaniyat tarixida rassom mavqeyi evolyutsiyasi haqidagi <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>; - Adabiy obraz, badiiy obraz, xoreografik obraz, badiiy jarayon ichki

	badiiy va umummadaniy omillari. Ma'daniy va psixologik omillarning san'atda shakllarning paydo bo'lishiga ta'siri. San'atning ijtimoiy vazifasi. San'at rivojida ichki badiiy va ijtimoiy omillarning o'zaro aloqadorligini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; - Jahon san'ati taraqqiyotini umumiy davrlashtirish. Badiiy davr va yo'nalishlar. Ibtidoiy tuzum davrida san'at. Qadimgi Sharq madaniyati. Antik davr san'at. O'rta asrlarda G'arbiy Yevropa san'ati. Hindiston san'ati. Uyg'onish davri san'ati. Barokko va klassitsizm davri san'ati. XIX asrda san'at. XX asrda san'at. Badiiy va umummadaniy sikllar <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari • ma'ruzalar; • seminarlar (savol-javoblar); • taqdimotlar tayyorlash.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish. O'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha berilgan barcha topshiriqlarni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. С.Аманмурадова. Введение в искусствознание. Учебное пособие. Т.: 2017. 2. Т.Юлдашев. Хореография тамойилари ва назарияси. О'quv qo'llanma. Т.: 2022. 3. P.Tashkenbayev. Хореография bo'yicha san'atshunoslik mutaxassisligi. О'quv qo'llanma. Т.: 2018. Qo'shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Т.: 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Т.: 2016. 3. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Т.: 2017. 4. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovnligining garovi. – Т.: 2017. 5. Mirziyoyev Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Т.: 2017. 6. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. – Т.: 2018. 7. Mirziyoyev Sh.M. Bilimli avlod - buyuk kelajakning, tadbirkor xalq - farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir. – Т.: 2018. 8. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va

	kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild. – T.: 2019. 9. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – Milliy yuksalish sari. 4-jild. – T.: 2020. 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojatnomasida iqtisodiy islohotlarni izchil davom ettirish asosida 2021-yilda strategik maqsadlarga erishish yuzasidan amalga oshiriladigan ustuvor yunalishlarni keng jamoatchilik orasida targ'ib qilish bo'yicha ilmiy-ommabop risola. – T.: 2021. 11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish bo'yicha o'quv qo'llanma – T.: 2021. 12. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: 2021. 13. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. – T.: 2022. 14. Власов В.Г. Стили в искусстве. Словарь. т.1 СПб 1995, т.2 СПб 1996, т.3 СПб 1997. 15. Лосев А.Ф. Проблема художественного стиля. М., 1994. 16. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. Ростов – на – Дону, 2008. 17. Велфлин Г. Основные понятия истории искусств. М., 2009. Axborot manbaalari 1. www.natlib.uz – O'zbekiston Milliy kutubxonasi portal 2. http://www.7not.ru/piano/ – Xorij san'ati portali 3. http://myfortepiano.ru – Xorij san'ati portali 4. ZiyonET – O'zbekiston ta'lim portali 5. http://music-education.ru – Xorij san'ati portali 6. http://propianino.ru – Xorij san'ati portali
7.	Fan dasturi Oliy ta'lim ta'lim yo'nalislari va mutaxassisliklari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil <u>10-08</u> dagi <u>1</u>-sonli bayonnonasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun ma'sullar: G.Iskandirova – O'zDXA, "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrası stajyor-o'qituvchisi
9.	Taqrizchilar: I.Muxtarov – O'zbekiston Respublikasi FA San'atshunoslik instituti, "Teatr bo'lim"i boshlig'i, san'atshunoslik fanlari doktori, dotsent M.Muxamedova – O'zDXA "San'at nazariyasi va tarixi" kafedrası katta o'qituvchisi

